

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ID 8842
Львівського державного університету
фізичної культури ім. Івана Боберського,
д-р педагогічних наук,
професору Данилевич М.В.

Відгук

офіційного опонента, доктора наук з фізичного виховання і спорту,
професора Пангелової Наталії Євгенівни на дисертаційну роботу **Кухар
Мар'яни Михайлівни** на тему – **«Корекція функціонального стану
студентів підготовчої медичної групи»**, подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за
спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи. У сучасних умовах в Україні склалася критична ситуація із станом здоров'я населення. Як свідчать дослідження, нижче за середній рівень здоров'я має переважна частина громадян всіх вікових груп. Але, найбільш велике занепокоєння викликає незадовільний стан здоров'я дітей підлітків і студентської молоді.

Так, результати досліджень провідних вчених вказують на те, що близько 45% студентів мають хронічні захворювання, відносяться до спеціальної медичної групи і займаються фізичною культурою за спеціальною програмою.

Достатньо великий відсоток студентів мають низький рівень фізичної підготовленості або знаходяться у стані відновлення після перенесених захворювань. Такі студенти розподіляються до підготовчої медичної групи. Але, студенти, які скеровані до цієї групи, згідно з рекомендаціями програми освітнього компоненту «Фізичне виховання», навчаються в основному відділенні разом зі студентами основної медичної групи. На думку багатьох дослідників, за таких умов у викладача виникають труднощі щодо створення умов для індивідуального і диференційованого підходу до студентів в процесі занять фізичними вправами, урахування рівня їх фізичного стану.

Натомість, результати досліджень багатьох науковців (Т.Ю. Круцевич, 2021; О.В. Захарова, 2022; Н.В. Москаленко, 2023; Е.В. Дорошенко, 2024)

свідчать про чітку залежність між станом здоров'я та організаційно-методичними особливостями процесу фізичного виховання студентів в умовах закладів вищої освіти.

Це дозволяє вважати, що обґрунтування та розробка програми занять з фізичного виховання студентів, які віднесені до підготовчої групи є своєчасним і нагальним завданням. Отже, з огляду на вище викладене актуальність дисертаційної роботи М.М. Кухар не викликає сумніву.

Мета роботи – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи засобами фізичного виховання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проводилося згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури: «Теоретико-методичні аспекти оптимізації рухової активності різних груп населення» (протокол № 4 від 17.11.2016 р.) на 2017–2020 рр. та теми науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2021–2024 рр. «Теоретико-методичні основи формування освітніх компетентностей, рухової активності, фізичної підготовленості різних груп населення в умовах нових соціальних викликів», затвердженого на засіданні кафедри теорії та методики фізичної культури, протокол № 11 від 27.01.2021 р. (затверджено на засіданні вченої ради ЛДУФК ім. Івана Боберського, протокол № 4 від 09.02.2021 р.).

Роль автора (як співвиконавця теми) полягає в дослідженні специфіки організації та проведення занять з фізичного виховання студентів підготовчої медичної групи закладів вищої освіти; виявленні мотивів, інтересів та потреб до занять фізичними вправами цієї категорії студентів; обґрунтуванні програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи засобами фізичного виховання; експериментальній перевірці її ефективності; укладенні практичних рекомендацій з проведення занять для студентів підготовчої медичної групи.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що:

- *уперше* науково обґрунтовано потребу зміни підходів до змісту і проведення академічних занять за освітнім компонентом фізичного виховання зі студентами підготовчої медичної групи, а саме – виокремлення цієї категорії здобувачів вищої освіти з основного відділення в окреме відділення під час занять;

- *уперше* обґрунтовано та експериментально перевірено програму корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи для закладів вищої освіти, яка складається з чотирьох блоків: цільового блоку, де визначено мету, завдання програми та принципи фізичного виховання; змістовного блоку, що складається з теоретико-методичного та тематично-практичного компоненту; організаційного блоку – до нього увійшли організаційні компоненти занять (тривалість, кількість занять на тиждень, рекомендовані засоби фізичного виховання); результативного блоку, в якому зазначений інструментарій для оцінювання показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціонального стану. Залежно від індивідуальних потреб студентів програма враховує їхній фізичний стан, медичні обмеження та інтереси. Змістовий блок програми передбачає комплексне застосування різноманітних засобів, а саме: корекційних вправ щодо впливу на стан здоров'я студента і комбіноване поєднання спортивних ігор (футбол, волейбол) та різновидів гімнастики (силова аеробіка (шейпінг), калланетики та атлетичної гімнастики, стретчингу та пілатесу), які позитивно впливають на розвиток аеробної витривалості, м'язової сили, гнучкості, рівноваги та координації.

- *удосконалено* наукові дані щодо організації та проведення занять студентів підготовчої медичної групи з різними порушеннями стану здоров'я та низькою фізичною підготовленістю;

- *набули подальшого розвитку* наукові розвідки щодо підвищення мотивації до занять фізичними вправами, враховуючи бажання та інтереси студентів підготовчої медичної групи;

– *набули подальшого розвитку* наукові матеріали щодо особливостей функціонального стану, фізичного розвитку та фізичної підготовленості студентів закладів вищої освіти.

У цьому зв'язку можна зазначити, що представлена робота містить нові наукові дані.

– **Практичне значення роботи** полягає у впровадженні отриманих результатів дослідження для удосконалення змісту лекційних та практичних занять з майбутніми фахівцями з фізичної культури;

– використанні отриманих результатів дослідження щодо позитивного впливу програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи для удосконалення організації та методики проведення занять з фізичного виховання з цією категорією здобувачів вищої освіти;

– укладанні практичних рекомендацій для корекції функціонального стану студентів;

– застосуванні результатів дослідження для удосконалення методичного забезпечення освітнього компоненту «Фізичне виховання» у непрофільних ЗВО України.

Результати дисертаційного дослідження були впроваджені в освітню діяльність закладів вищої освіти Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» та системи післядипломної педагогічної освіти – Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти». Упровадження підтверджено відповідними актами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації достатньою мірою обґрунтовані

експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота складається з анотації, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, 5-ти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертацію викладено на 239 сторінках (з них 170 сторінок – основний текст), ілюстровано 28 таблицями та 11 рисунками. Список покликань містить 211 джерел, з яких 26 написані англійською мовою.

У *вступі* обґрунтовано актуальність роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, окреслено особистий внесок автора, наведено дані щодо апробації роботи та впровадження отриманих результатів у практику, зазначено кількість публікацій.

У *першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методичні засади організації фізичного виховання у підготовчій медичній групі в умовах сьогодення»* наведені дані аналізу сучасних досліджень щодо фізичного стану студентів України; розкриті особливості організації занять з фізичного виховання, зокрема – побудову процесу фізичної підготовки студентів підготовчої медичної групи; визначені потреби, мотиви, інтереси студентів підготовчої медичної групи в процесі фізичного виховання.

У *другому розділі «Методи та організація дослідження»* представлено опис методів, які використовувалися під час проведення дослідження

відповідно до його мети, завдань, об'єкту, предмету. Наведено також опис етапів організації та проведення дослідження.

У *третьому розділі «Стан здоров'я та мотивація студентів підготовчої методичної групи до занять з фізичного виховання»* наведені результати констатувального експерименту. Досліджено мотивацію студентів до відвідування занять з фізичного виховання, здійснено моніторинг стану здоров'я студентів I-II курсів, критерії зарахування їх до підготовчої медичної групи в закладах вищої освіти, а також ставлення студентів до організації занять фізичними вправами.

У процесі проведення констатувального експерименту досліджено, що студенти, які навчаються у закладах вищої освіти України в чотирьох регіонах України (Захід, Південь, Схід та Північний Схід), вважають основним і пріоритетним мотивом до відвідування занять з фізичного виховання – складання заліку з освітнього компоненту «Фізичне виховання» (ФВ). Так зазначили 57,9 % респондентів і цей мотив має пріоритетне значення. На другому місці – оздоровлення організму і зміцнення здоров'я (47,9 %). Третє місце належить бажанню мати гарну тілобудову (28,4 %). Беручи до уваги гендерний підхід у порівняльному аналізі загальних результатів анкетування, автором з'ясувано, що існують певні подібності та відмінності у виборі мотиваційних пріоритетів до відвідування занять із фізичного виховання між юнаками і дівчатами. Так, 46,5 % юнаків і 67,9 % дівчат вважають складання заліку з освітнього компоненту «Фізичне виховання» головним мотивом до відвідування занять. Однаково на другому місці у юнаків (38,8 %) і дівчат (56,6 %) мотив оздоровлення організму і зміцнення здоров'я. Але, для юнаків на 3-му місці домінує мотив покращення фізичної працездатності (26,5 %), а у дівчат переважає бажання мати гарну тілобудову (35,2 %).

За результатами моніторингу автором виявлено, що найчастішими захворюваннями, через які студентів скеровують до підготовчої медичної групи є такі: офтальмологічна група (захворювання зорової сенсорної системи),

ортопедична група (захворювання опорно-рухового апарату) і терапевтична група (захворювання серцево-судинної і дихальної систем).

М.М. Кухар встановила, що 36,17 % студентів вважають за доцільне виокремити заняття з фізичного виховання для підготовчої медичної групи, оскільки ефективність занять спільно зі студентами основної медичної групи для них є недостатньою, відчувається дефіцит уваги з боку викладача, заняття стають дискомфортними і можуть викликати зниження мотивації до їх відвідування.

У четвертому розділі **«Обґрунтування та експериментальна перевірка програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи»** на основі даних констатувального експерименту дисертанткою була обґрунтована, розроблена та впроваджена програма занять ОК «Фізичне виховання» для студентів підготовчої медичної групи, яка містить засоби, методи, критерії визначення фізичного стану студентів, а також – дані щодо корекції функціонального стану студентів. Представлені також результати формульовального експерименту, які свідчать про ефективність запропонованих підходів.

Авторка наголошує, що за час проведення експериментального дослідження враховано інтереси студентів підготовчої медичної групи і виокремлено їх для проведення практичних занять з фізичного виховання в окрему експериментальну групу. Студенти контрольної групи займалися разом зі студентами основної медичної групи за традиційною програмою фізичного виховання.

На основі отриманих у констатувальному експерименті результатів було обґрунтовано та розроблено програму корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи. Програма складається з чотирьох блоків, а саме: цільового блоку, де визначено мету, завдання програми та принципи її реалізації; змістового блоку, що складається з теоретико-методичного та тематично-практичного компоненту; організаційного блоку – до нього увійшли організаційні компоненти занять (тривалість, кількість занять на тиждень,

рекомендовані засоби фізичного виховання); результативного блоку, в якому зазначений інструментарій для оцінювання фізичної підготовленості та функціонального стану. Залежно від індивідуальних потреб студентів програма враховує їхній фізичний стан, інтереси, медичні обмеження. Змістовий блок програми передбачає комплексне застосування різноманітних засобів, а саме: корекційних вправ, які впливають на стан здоров'я студента, комбіноване поєднання елементів спортивних ігор (футбол, волейбол) та різновидів гімнастики (силова аеробіка (шейпінг), калланетики та атлетичної гімнастики, стретчингу та пілатесу), які позитивно впливають на розвиток м'язової сили, гнучкості, рівноваги та координації.

По завершенні експерименту встановлено позитивний вплив запропонованої програми на окремі показники функціонального стану та фізичної підготовленості, які були достовірно кращі ($p < 0,05-0,01$) порівняно з показниками студентів контрольної групи, котрі займалися за університетською програмою. Суттєвого покращення зазнали показники функціонального стану серцево-судинної системи, що є свідченням зростання рівня тренуваності, покращення адаптаційних можливостей та економізації роботи серця, а також – функціонального стану дихальної системи студентів — покращення стійкості до гіпоксичних явищ, нормалізації легеневої вентиляції, ритму і темпу дихальних рухів.

Результати обстеження студентів контрольної групи після педагогічного експерименту дозволяють говорити про відсутність суттєвих змін у показниках фізичного розвитку та функціонального стану ($p > 0,05$).

Впровадження експериментальної програми в освітній процес студентів експериментальної групи (ЕГ) дозволяє стверджувати про її позитивний вплив на фізичну підготовленість дівчат ($p < 0,05-0,001$). Так, відбулося достовірне покращення показників фізичної підготовленості ЕГ дівчат: статистично достовірно поліпшились показники розвитку сили м'язів верхніх кінцівок $14,72 \pm 0,36$ с ($t = 2,42$; за $p < 0,05$). Подібну ситуацію встановлено у розвитку сили м'язів черевного пресу. Після запровадження програми середні показники у цій

вправі дівчат ЕГ статистично істотно покращилися до $40,00 \pm 0,78$ разів ($t=2,65$; за $p<0,05$). Істотні зміни виявлено також у розвитку спритності дівчат ЕГ. Після завершення експерименту у дівчат ЕГ показники вправи «човниковий біг 4 x 9 м» суттєво достовірно покращилися ($10,94 \pm 0,03$ с ($t=4,42$; за $p<0,001$). У юнаків достовірні зміни відбулися у вправах, що характеризують силові якості.

У показниках фізичної підготовленості студентів контрольної групи не встановлено суттєвих достовірних змін ($p>0,05$). Дівчата КГ достовірно покращили результати лише у тестових вправах «Згинання та розгинання рук в упорі з колін», «Нахил вперед» (за $p<0,05$) та «Вис на зігнутих руках» ($p<0,01$). У юнаків КГ не відбулося достовірно суттєвих змін у жодній із тестових вправ.

У *п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження»* представлені підсумки дисертаційної роботи. У результаті дослідження отримано чотири групи даних, які підтверджують, доповнюють та уточнюють вже існуючі розробки, й абсолютно нові результати дослідження.

У *висновках* дисертації викладені основні результати роботи, кількісні та якісні показники здобутих результатів.

Повнота викладення матеріалів у роботах, які опубліковані автором. Наукові результати дисертації висвітлені у 18 наукових публікаціях, серед яких 11 наукових статей, що відображають основні наукові результати дисертації (1 наукова стаття – у закордонному періодичному виданні, внесеному до міжнародної наукометричної бази Web of Science, а 10 – у фахових виданнях України категорії Б), 7 публікацій засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дослідження оприлюднено під час наукових конференцій: III Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (26–27.03.2015 р., м. Дрогобич); II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті» (24–25.03.2016 р., Ченстохова–Ужгород–Дрогобич); «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення та підходи» (Баку–Ужгород–

Дрогобич, 2017); IX Міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (18–19.05.2017 р., м. Дрогобич); XXII Міжнародної наукової конференції «Молода спортивна наука України» (26–27.04.2018 р., м. Львів); VI International Conference on Science culture and sport (25–27.04.2018 р., м. Львів–Ankara); XXIII Міжнародної наукової конференції «Молода спортивна наука України» (18–19.04.2019 р., м. Львів); XV International Scientific Conference «Society. International. Education» (28–29.03.2021, Rezekne); X Міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (16–17.05.2024 р., м. Дрогобич); XV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я та професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту» (21–22.03.2024 р., м. Київ); XVIII Міжнародної наукової конференції «Молода спортивна наука України» (16–17.05.2024 р., м. Львів); Міжнародної науково-практичної конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (24–25.10.2024 р., м. Дніпро).

Загалом дисертаційна робота Мар'яни Михайлівни Кухар «Корекція функціонального стану студентів підготовчої медичної групи» викладена державною мовою із дотриманням наукового стилю, що відзначається адекватним застосуванням термінологічного апарату. Робота характеризується цілісністю, тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї авторки. Представлені у роботі наукові та практичні положення логічні та достатньо обґрунтовані. Викладені ідеї та розробки, що належать співавторам чи іншим авторам, або критичний аналіз наукових поглядів інших дослідників мають посилання на відповідні джерела.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за потрібне звернути увагу на деякі зауваження, а саме:

1. У підрозділі 1.2 «Особливості організації занять з фізичного виховання студентів підготовчої медичної групи» авторка

наголошує на необхідності вдосконалення навчально-тренувального процесу у закладах вищої освіти в Україні. Але, як відомо, у непрофільних закладах вищої освіти України реалізація освітнього компоненту «Фізичне виховання» відбувається під час освітнього процесу.

2. У підрозділі 1.3 «Потреби, мотиви, інтереси студентів підготовчої медичної групи» авторка зауважує, що аналіз літературних джерел і останніх наукових досліджень свідчить про відсутність у нормативних документах інформації щодо конкретних рекомендацій про стан здоров'я студентів при розподілі їх до певної медичної групи. Натомість у тексті відсутні посилання на літературні джерела.
3. Автор часто застосовує дефініцію «фізична працездатність», хоча, у теперішній час, характеризуючи функціональний стан організму, використовують визначення «фізична роботоздатність».
4. У підрозділі 4.1 «Обґрунтування програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи» (С.123) дисертантка зазначає, що під час розробки програми враховували низку чинників, у тому числі – рівень фізичного здоров'я здобувачів вищої освіти. Але, у підрозділі 3.2 «Моніторинг стану здоров'я студентів I-II курсів» (С.92-103) присутні лише дані щодо структури захворюваності досліджуваного контингенту за нозологіями.
5. Необхідно зазначити, що у тексті дисертаційної роботи часто зустрічаються визначення «вищий навчальний заклад», «студенти», «навчально-тренувальний процес», але, згідно сучасних вимог – це: «заклад вищої освіти», «здобувачі вищої освіти», «освітній процес».

Вказані зауваження не знижують наукової цінності роботи та не заперечують отриманих наукових результатів, що у сукупності розв'язують

важливе науково-прикладне завдання, мають істотне значення для вдосконалення організаційно-методичних засад занять фізичними вправами зі студентами підготовчої медичної групи під час реалізації освітнього компоненту «Фізичне виховання» в умовах закладів вищої освіти.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Кухар М.М. «Корекція функціонального стану студентів підготовчої медичної групи» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну і практичну цінність, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор (Кухар Мар'яна Михайлівна) заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного

виховання та спорту,

професор, завідувач кафедри

теорії та методики фізичного

виховання і спорту, Університет

Григорія Сковороди в Переяславі

підпис Наталія ПАНГЕЛОВА
Засвідчую:
Нач. ВК *[Signature]*